

Begeleidend materiaal
voor de tour

Oostelijke vleugel

Muzeum města Brna

hrad Špilberk

Dames en heren,

Welkom in het Nationaal Cultureel Monument, de burcht en vesting Špilberk, zetel van het Stadsmuseum van Brno.

Špilberk vormt al meer dan zeven eeuwen een niet weg te denken dominant van de stad Brno, en een symbool van zowel de macht van heersers als van het menselijke lijden. In die tijd werd het vele malen verbouwd en veranderde ook zijn functie. Tijdens onze rondleiding maken we u kort bekend met zijn rijke geschiedenis.

Als u nu of later vragen hebt, zal ik ze graag beantwoorden.

De prismatische toren na de verbouwing van 1939 tot 1941 voor de doeleinden van de Wehrmacht.

Prismatische toren

De prismatische toren vormde een belangrijk onderdeel van het verdedigingssysteem van de oorspronkelijke middeleeuwse burcht Špilberk. Het rechthoekige bouwwerk met afmetingen van 13×14 meter beschermde de oostelijke toegangspoort van de burcht en kon tegelijkertijd, dankzij de sterke muren, dienen als het laatste toevluchtsoord voor de verdedigers van de burcht. Oorspronkelijk waren verschillende verdiepingen in de toren ingebouwd, en de vrijwel raamloze ruimte kon zeer donker zijn. De veiligheid van de inwoners van Špilberk vereiste echter een dergelijke oplossing.

Tijdens de barokke verbouwing van de vesting zocht men een praktische bestemming voor de donkere ruimten met extreem dikke muren. Uiteindelijk werd besloten ze te veranderen in gevangencellen voor gestrafte soldaten van de Špilberkkazerne. Deze ruimten dienden hetzelfde doel in 1939-1940, toen de Wehrmacht en de Gestapo de controle over Špilberk overnamen. De cellen in de voormalige prismatoren dienden voor afzonderlijke opsluiting van gedetineerden die moesten worden geïsoleerd van andere gevangenen. Tijdens de verbouwing van de oostelijke vleugel van de burcht in 1999-2000 werd besloten de oorspronkelijke functie van de verdedigingstoren gedeeltelijk te herstellen. De barokke vloeren van elke verdieping werden verwijderd in een poging om de monumentale open ruimte van het gebouw te benadrukken. Ter versterking van de onvolledige middeleeuwse buitenmuren werd een

interessant modern element gebruikt, namelijk de afwerking van bakstenen stroken in de vorm van een parabolische boog **1** die iconisch verwijst naar de bouw van Paviljoen A van het Brno-tentoonstellingscentrum.

Het interieur van de prismatische toren geeft nu de indruk van een goed beschermde “schatkamer” en wordt daarom gebruikt voor museale presentaties van belangrijke collectiestukken.

Op de vloer wordt een kaart afgebeeld van het Boheemse Koninkrijk en andere gebieden waarover Přemysl Otakar II werden regeerde. **2** Bovenaan zijn de persoonlijke wapens van de vorst. De afzonderlijke landen zijn gemarkeerd met de betreffende wapenschilden: Krain, Karinthië, Stiermarken, Oostenrijk, Moravië en Bohemen.

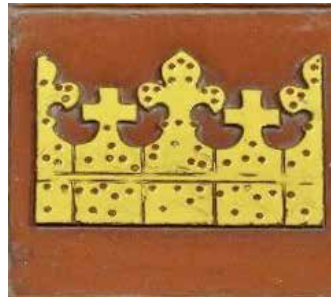
Drie zijn leeg. Het Chebgebied (Eger), de Windische Mark en de stad Pordenone. Volgens wapenkundigen zijn er namelijk geen gekleurde wapenschilden uit deze gebieden bekend uit de tijd van Přemysl Otakar II. De kaart is naar het zuiden gericht, dat wil zeggen naar Rome, zoals in die tijd gebruikelijk was. De oriëntatie van kaarten met het “noorden boven” verscheen in Europa pas met de verspreiding van het kompas in de 14e eeuw.

Moravische Adelaar

Een van de interessante collectiestukken van het museum is tentoongesteld aan de muur in de prismatische toren. Het is de Moravische adelaar uit de eerste helft van de 18e eeuw. Deze is gesneden uit lindehout en heeft een interessante constructie, samengesteld uit kleinere houten onderdelen. De vleugels zijn aan het lichaam verbonden door een systeem van wiggen en schroeven. Uit de manier waarop de kleuren zijn gebruikt, kan worden afgeleid dat het object afkomstig is van het interieur van een van de belangrijke gebouwen in Brno.

Het artefact werd in 2008 gerestaureerd door de conservator van het Stadsmuseum van Brno, Jindřich Jurča.

Artistieke weergave van de symbolen van de tijd toen Přemysl Otakar II regeerde, geïnspireerd op de zogenaamde wapenjuwelen van de vorst.

Krain

Karinthië

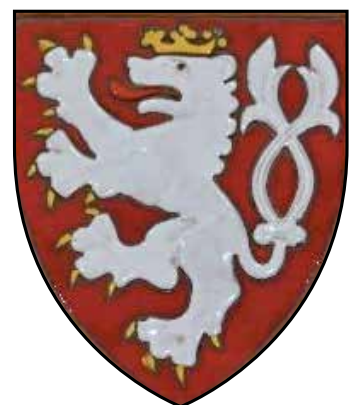
Stiermarken

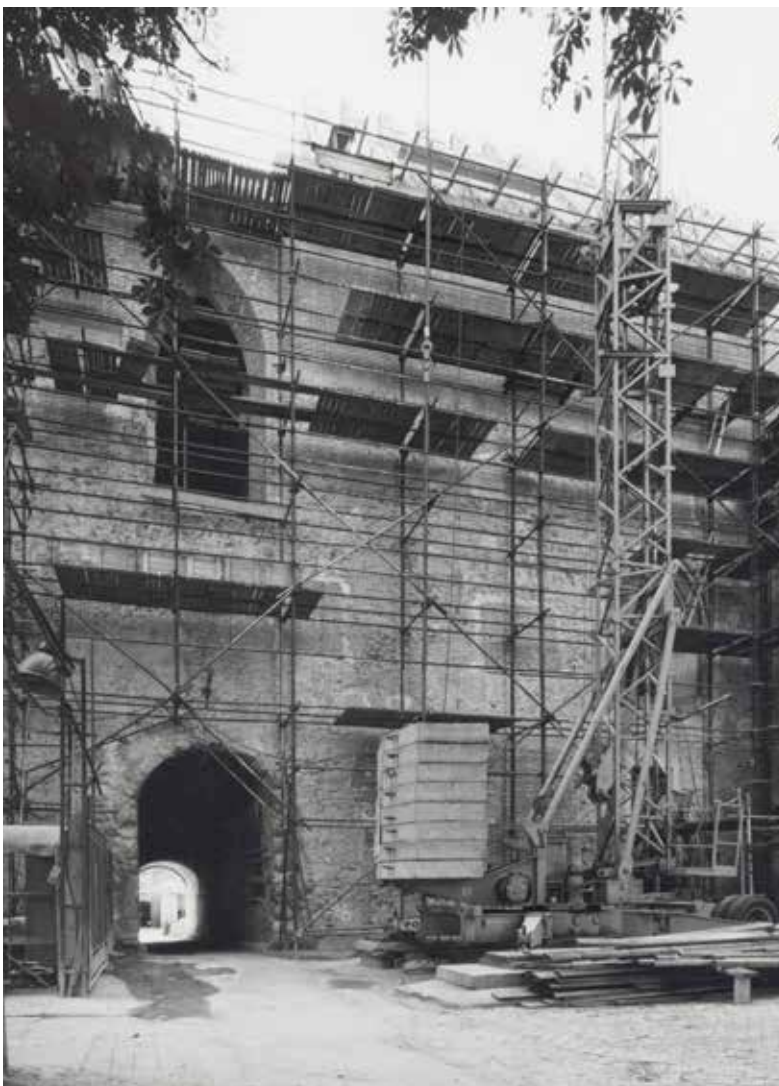
Oostenrijk

Moravië

Bohemen

Tijdens de reconstructie werd er in het gewelf een sluitsteen **1** gevonden, die daar is dichtgemetseld. Oorspronkelijk was de plafondruimte misschien overdekt met een kruisgewelf, zoals in de gotische zaal die we bezochten.

Gezicht op de oostelijke vleugel van de burcht vanaf de kleine binnenplaats tijdens de reconstructie. Foto's uit de tweede helft van de jaren 90 van de 20e eeuw.

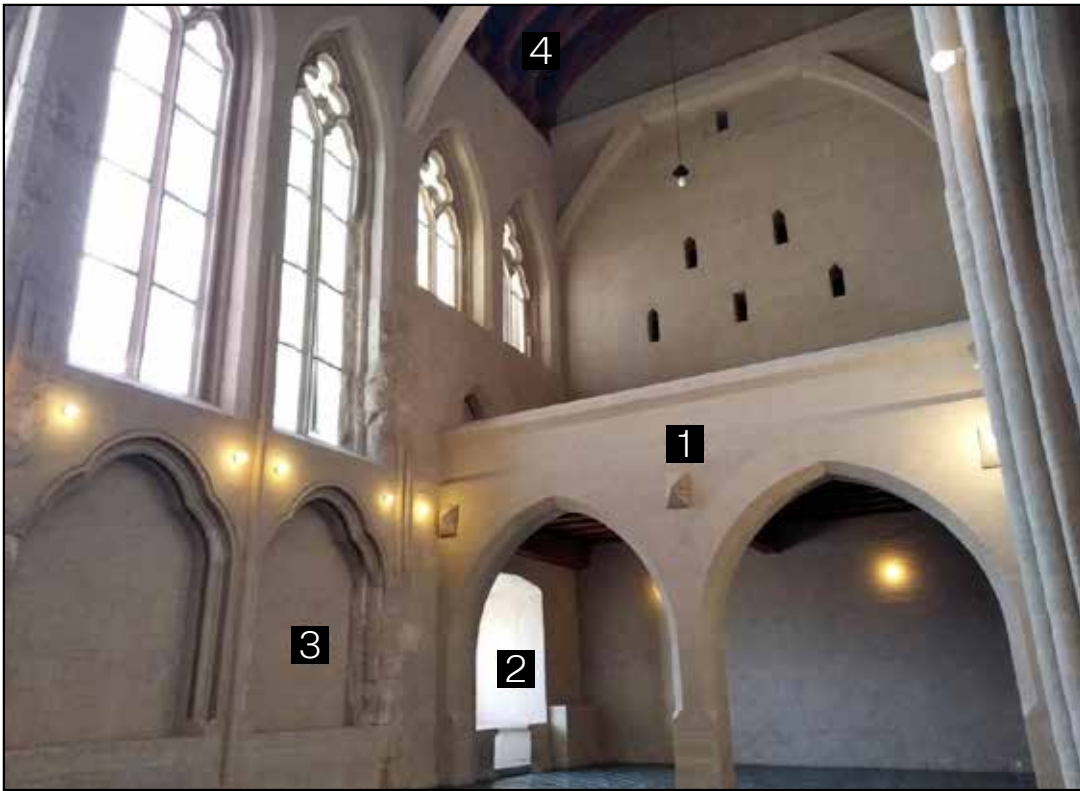
De ruimte boven de doorgang

De oorspronkelijke functie van de bovenbouw boven de oostelijke poort van de burcht kon noch uit schriftelijke bronnen, noch tijdens een bouwhistorisch onderzoek worden vastgesteld. Het is echter zeer waarschijnlijk dat de ruimte was verdeeld in verschillende verdiepingen. Eén hypothese houdt echter rekening met het gebruik van de zaal zoals die nu open is, zonder horizontale indeling. Dit is de theorie dat in een van de bouwfasen van de middeleeuwse burcht zich hier de burchtkapel bevond. Dit zou in overeenstemming zijn met de lengterichting van de ruimte, met de positie van een eventueel altaar naar het oosten, een van de voorwaarden voor de bouw van een christelijk tabernakel. In de omgeving van middeleeuwse burchten, die vaak op belangrijke plaatsen staan, hadden de bouwers echter vaak niet de mogelijkheid om de kapel correct te oriënteren.

Daarom liet de kerk toe dat er van het voorgeschreven schema werd afgeweken. De veronderstelling van een sacrale plaats die direct aansloot aan de prismatische toren kan daarom noch worden bevestigd noch weerlegd.

De kapel wordt ook genoemd in het oudste bewaard gebleven document over de burcht Špilberk, dat dateert van 4 september 1277 en werd uitgegeven door Přemysl Otakar II. in Praag, waarin wordt geschreven:

“... opdat onze kapel in Brno, die wij lieten bouwen en hebben opgedragen te wijden ter ere van de gelukzalige Johannes de Doper...”

De koninklijke kapel na de verbouwing van 1939 tot 1941 voor de doeleinden van de Wehrmacht.

Kaplica królewska

De zogenaamde “Koninklijke kapel” is een belangrijke ruimte in de oostelijke vleugel. De kapel was oorspronkelijk gewelfd met twee ongelijke velden van het kruisgewelf en verlicht door hoge ramen met een karakteristieke spitsboog. Vanaf de kleine binnenplaats kan men het rijkelijk versierde ingangsportaal van de zaal zien, dat toegankelijk was via een houten galerij die in de omtrek van het metselwerk is aangeduid. Voor de hele ruimte zijn er vandaag in wezen twee functionele interpretaties. Ofwel was het de belangrijkste vergaderzaal, waar de vorst of zijn vertegenwoordiger audiëntie verleende, ofwel was het werkelijk de hoofdkapel van de burcht, gewijd aan St. Johannes de Doper.

Tijdens de herbouwing van de burcht in 1997-2000 werd besloten de bewaard gebleven overblijfselen van het middeleeuwse metselwerk bloot te leggen en de ontbrekende structurele elementen aan te vullen in de gedaante van de bovengenoemde kapel. Een koor **1** werd ingebouwd in het zuidelijke deel van de ruimte, dat een vroeggotisch raam met zittingen in de dikte van het metselwerk **2** afdekt. Ook de arcades met sedilia **3** aan de langere muren van de zaal werden gereconstrueerd.

Het gewelf werd niet voltooid, zodat de ruimte zich verticaal opent naar de balkenconstructie van de dakkap **4** en de indruk versterkt van de meest monumentale ruimte in Špilberk.

Hoewel we de exacte oorspronkelijke gedaante of functie van de zaal niet kennen, is het waarschijnlijk dat deze

ruimte behoorde tot het luxueuze deel van de middeleeuwse burcht dat werd gebruikt voor de representatie van de eigenaars. Ongetwijfeld hebben Boheemse koningen en Moravische markgraven zoals Jan Hendrik, zijn zoon Jošt (Jobst), Přemysl Otakar II en Karel IV met zijn eerste vrouw Blanka van Valois, die door haar vijandig gezinde schoonmoeder naar Brno werd verdreven, hier hun tijd doorgebracht. Of zij in dit deel van Špilberk baden of bezoeken ontvingen is vandaag de dag niet meer te achterhalen, maar de koninklijke pracht straalt tot op de dag van vandaag af van de bewaard gebleven resten van de gotische architectuur van de oostelijke vleugel.

Glaspanelen in de oostelijke vleugel van de burcht

De renovatie van het oudste deel van de burcht Špilberk, met name de oostelijke vleugel, werd in 2003 voltooid met de installatie van nieuwe glaspanelen, ontworpen door *Stanislav Libenský* en *Jaroslava Brychtová*.

Het waren geen klassieke veelkleurige glas-in-lood ramen, waarbij de afzonderlijke glaselementen door metaal van elkaar zijn gescheiden, maar elk raam is afgestemd in de tint van één kleur. De massa van het loodhoudende glas werd gekleurd met ongebruikelijke oxiden van gouden tinten om het belang van de historische plaats te benadrukken. Het glas werd vervolgens geslepen, gepolijst en gevormd tot de precieze afmetingen.

Een soortgelijk werk is in het land alleen te zien in de Sint-Wenceslaskapel van de Sint-Vituskathedraal in Praag en in de gotische kapel in Horšovský Týn. Voor de beroemde glaskunstenaar Stanislav Libenský was het zijn laatste realisatie, het voor het publiek toegankelijk maken heeft hij helaas niet meer mogen beleven. Zijn vrouw Jaroslava Brychtová nam de voltooiing van de opdracht voor Špilberk over.

Muzeum
města Brna

Facebook → @Muzeum.mesta.Brna @Spilberkzije
Instagram → @hrad.spilberk

#hradspilberk #vilatugendhat
#meninskabrana #arnoldovavila

spilberk.cz ↗